

112. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі.

Вецер разагнаў (*ноч, ноччу*) хмары на небе.

Сонечнае (*праменне, промні*) асвяціла наваколле.

Дрэвы апранулі зялёнае (*убор, убрание*).

Бацькі і дзеці выправіліся ў цікавае (*вандроўка, падарожжа*).

Запішыце сказы. Падкрэсліце літары, якія абазначаюць падоўжаныя зычныя гукі.

Раздзяляльныя знакі — апостраф (') і мяккі знак (ь)

113. Параўнайце вымаўленне слоў.

пяро — пер'е	сям'я
верабей — вераб'і	куп'ё

куп'ё — рус. *кóчки*

У якіх словах паміж зычным і галосным вымаўляецца гук [й']? Выпішыце гэтыя словы. Падкрэсліце літары, перад якімі пішацца апостраф.

Апостраф пішацца пасля літар, якія абазначаюць цвёрдыя зычныя гукі, перад літарамі *е, ё, ю, я, і*, калі паміж зычным і галосным вымаўляецца гук [й']:

[й'э] [й'а] [й'у] [й'і]

надвор'е, аб'ява, п'ю, вераб'і.

Апостраф не пішацца пасля літары *ў*:

[й'і] [й'э]

салаўі, здароўе.

114. Прачытайце сказы. Правільна вымавіце словы з апострафам.

Стаіць цёплае **надвор'е**. Бабуля выйшла ў агарод і пачала рваць бур'ян. Унучкі Мар'я і Дар'я дапамагаюць ёй.

Выпішыце словы з апострафам. Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца апостраф. Вымавіце па парадку гукі, назавіце літары ў выдзеленым слове.

115. Прачытайце народную прыкмету. Запомніце яе. Запішыце сказ па памяці.

Поўня светлая і чыстая —
на добрае надвор'е.

поўня — поўны месяц

Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца апостраф.

116. Прачытайце словы. У якія з іх замест кропак трэба ўставіць апостраф?

Інтэрв..ю, салаў..іны, аб..ява, бар..ер,
здароў..е, аб..ём, пра..езд.

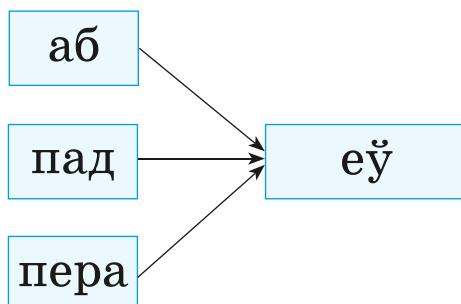
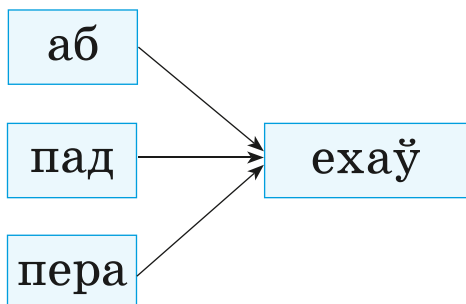
*інтэрв'ю — гутарка з вядомым ча-
лавекам на пытаннях, якія цікавяць
многіх людзей*

Выпішыце словы з апострафам. Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца апостраф.

Хто дае інтэрв'ю? Людзі якой прафесіі часта бяруць інтэрв'ю? Пры неабходнасці запытайцеся пра гэта ў бацькоў або знайдзіце патрэбныя звесткі ў інтэрнэце.

117. Па схеме складзіце словы. Запішыце толькі словы з апострафам.

118. Прачытайце. Якія літары або знак трэба ўставіць у словы замест пропускаў?

Паміж дрэў — дыван куп...я,
тут — зубрыная сям...я.
Бацька-зубр на мох прылё...,
аб пянёк пачухаў ро... .

В. Коўтун.

Спішыце. Падкрэсліце літары,
паміж якімі пішацца апостраф.

Успомніце

Для чаго служыць мяккі знак (ь)? Назавіце словы, у якіх мяккі знак абазначае мяккасць папярэдніх зычных.

119. Прачытайце спалучэнні слоў.

палю кветкі — палю кветкі
салю бульбу — салю ваду

У якіх словах паміж зычным і галосным вымаўляецца гук [й']?

Завяжы вузюлок!

Мяккі знак можа не толькі абазначаць мяккасць зычных гукаў на пісьме (*пісьмо, камень*). Ён можа паказваць, што паміж мяккім зычным і галосным гукамі вымаўляецца гук [й']. Тады яго называюць раздзяляльным мяккім знакам.

120. Адгадайце загадку. Запішыце словы-адгадкі. Падкрэсліце літары, паміж якімі пішацца раздзяляльны **Ь**.

Ірву я шкодную траву з **-лю**,
вадою кветкі напаяю з **-лью**.

...лю

...лью

Раздзяляльны мяккі знак пішацца па-
сля літар *л, н, з, с, ц*, спалучэння літар *дз*
перад *е, ё, ю, я, і*: *льеца, Арсеньеў, Афа-*
насьеў, парцье́ры, Аркадзьеў.

121. Прачытайце. Выпішыце словы з раздзя-
ляльным **Ь**. Падкрэсліце літары, паміж якімі пі-
шацца раздзяляльны **Ь**.

Ульяна Афанасьева, пісьмо, паштальён,
льеца, вугельчыкі, мільён.

РМ Раскажыце аб прафесіі паштальёна. Вы-
карытайце словы:

паштоўка

ліст

часопіс

газета

Як па-іншаму можна назваць *ліст*?

122. Прачытайце. Адгадайце загадкі. Што трэ-
ба ўставіць у словы замест пропускаў: раздзя-
ляльны **Ь** ці апостраф?

Не есць, не п..е, а ходзіць і б..е. (З народнага.)

нік га
дзін

Гуляе, жыру́е. Міл..ён дзе-так, у кожнага панцыр з ма-нетак. (У. Карызна.)

ба ры

123. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі. Пры спісванні ўстаўце раздзяляльны **ь** або апостраф.

У Мар'і дружная Бацьку дзяўчынкі завуць Маці — Ёсць у Мар'і сястра

С л о в ы д л я д а в е д к і: сям..я, Мікалай Васіл..евіч, Дар..я Пятроўна, Ул..янка.

124. Прачытайце прыказку. Чаму так гавораць?

І ў вераб..я свая сям..я.

Што трэба ўставіць у словы замест пропускаў: раздзяляльны **ь** ці апостраф? Запішыце прыказку пад дыктоўку настаўніка.

125. Адгадайце загадку. З «рассыпанных» складоў складзіце слова-адгадку.

мар ка

Голас тонкі, нос доўгі. Хто яго заб..*е*, сваю кроў прал..*е*.

Спішыце, устаўце замест пропускаў раздзяляльны **ь** або апостраф.

126. Адгадайце загадку.

За нас раней ён устае
і звонкі голас падае.

Звініць настойліва, вясёла:

— Пад'ём! Цябе чакае школа.

Н. Галіноўская.

Запішыце слова-адгадку, падзяляючы яго для пераносу. Як падзяліць для пераносу слова пад'ём?

Апостраф ('), як і мяккі знак (ь), пры пераносе не аддзяляецца ад папярэдняй літары: *пад'-ём, Уль-яна.*

127. Прачытайце. Што трэба ўставіць у словы замест пропускаў?

Паштал..*ён*, Дар..*я*, звяр..*ё*, б..*ецца*,
міл..*ён*, л..*ецца*.

Выпішыце спачатку словы з раздзяляльным **ь**, потым з апострафам, падзяляючы іх для пераносу.

128. Прачытайце прыказкі. Чаму так гавораць?

Напалоханая варона і **вераб’я** баіцца.
Здароўе мілейшае за грошы.

Раствлумачце правапіс выдзеленых слоў. Падзяліце іх для пераносу. Запішыце другую прыказку пад дыктоўку настаўніка.

129. Прачытайце сказы. Словы ў дужках змяніце так, як патрабуе сэнс.

Пер’е ў (*вѳрабей*) шэрае.
Коні сытыя (*бѳць*) капытамі.
Сонца (*лѳць*) сваё цяпло на зямлю.

Запішыце сказы, падзяляючы словы з апострафам для пераносу. Назавіце слова, якое нельга падзяляць для пераносу.

130. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі.

... разносіць пошту. Ён
зайшоў у ... дома.

... купаюцца ў лужыне.
Яны чысцяць сваё

Запішыце два сказы на выбар.

131. Спішыце сказ, устаўляючы ў словы
патрэбны раздзяляльны знак.

Кураняты з **в**ераб..**я**мі дружна п..**ю**ць
вадзіцу з **я**мы.

Падзяліце для пераносу выдзеленае слова.

132. Прачытайце словы. Вызначце колькасць
гукаў і літар у іх.

Канькі, песенька, медальён, бацька,
мадэльер, Ілья, парцера.

Выпішыце словы з раздзяляльным **ь**. Падкрэс-
ліце літары, паміж якімі ён пішацца.

133. Размяркуйце словы ў два слупкі: у першы слупок запішыце словы з раздзяляльным **Ь**, у другі — з апострафам.

Міл..**ён**, кар..**ер**, пер..**е**, біл..**ярд**, на-
двор..**е**, шампін..**ён**, батал..**ён**, аб..**езд**.

*кар'ёр — месца, дзе капаюць гліну,
пясок*

134. Прачытайце загадку-рыфмаванку. Назавіце слова-адгадку.

Вераб..іхі з вераб..ямі
градкі ўспушваюць граблямі,
вераб..янты
сеюць зярняты...
— Не работа — брак! —
гарлапаніць

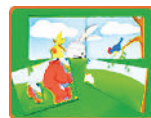
В. Зуёнак.

Выпішыце выдзеленыя словы, падзяляючы іх для пераносу.

Гульня «Чароўныя фарбы»
(словы з раздзяляльнымі знакамі).

135. Дапоўніце сказ патрэбнымі словамі.

падымае груз на будоўлі.

Запішыце сказ.

136. Спішыце народныя прыкметы. Устаўце ў словы патрэбны раздзяляльны знак або літару.

Калі бур..**я**н вырас высокім, будзе многа снегу.

Паявіліся ў лесе апен..**кі** — канец лета.

Падзяліце для пераносу слова з апострафам.

137. Прачытайце легенду.

Адкуль назва горада

Там, дзе цяпер стаіць **(Г/г)омель**, пасярэдзіне ракі **(С/с)ож**, некалі было намыта шмат пяску. На беразе каля гэтага месца заўсёды стаяў чалавек. Каб платы і лодкі не ўзбіваліся на мель, ён крыкам папярэджваў:

— Го! Мель! Го! Мель!

Вось і пайшло — **(Г/г)омель**.

Адкуль у горада Гомеля такая назва?

РМ Што вы ведаеце пра паходжанне назвы свайго горада, вёскі?

Выпішыце выдзеленыя словы, растлумачце іх правапіс. Падкрэсліце літары, якія абазначаюць галосныя гукі.

138. Прачытайце верш. Якія літары трэба ўста-
віць у словы? Растлумачце правапіс **е, ё — я**.

Каб помнілі

Ад дз..доў, ад прадз..даў,
ад в..коў сівых
нам у памяць дадзена
слава дз..н былых.
Каб мы зналі-ведалі,
як даўней жылі,
над якімі бедамі
ўзрасці змаглі.

В. Кажура.

Спішыце першы сказ. Устаўце патрэбныя літары. Растлумачце правапіс **д, дз**.

Якое слоўнікавае слова сустрэлася ў вершы? Назавіце ў ім націскны склад. Колькі гукаў і колькі літар у слоўнікавым слове?

139. Прачытайце словы, запісаныя па-руску. Перакладзіце іх на беларускую мову і запішыце.

Крючок, машина, живот, цимбалы, цех.

Падкрэсліце літары, якія абазначаюць зацвярдзелыя зычныя гукі і галосныя пасля іх.

140. Прачытайце сказы. Знайдзіце ў іх словы, якія адрозніваюцца адным гукам. Якімі літарамі адрозніваюцца гэтыя словы?

Я свой вывадак вяду на крынічную ваду.
Каля саду на лавачку сяду. (*Н. Сторажава.*)

141. Прачытайце словы. Сфармулюйце заданне да практыкавання і выканайце яго.

1. Тра..ка, ласта..ка, аквары..м, во..к.
2. Стр..ла, кр..пасць, к..цяня, т..атр.
3. Насе..е, ка..ектыў, кало..е, бага..е.

Якія правілы вы прымянілі, каб правільна запісаць словы? Назавіце лішнія слова ў кожным радзе. Раствлумачце свой выбар.

142. Адгадайце загадку. З «рассыпаных» літар складзіце і запішыце слова-адгадку.

Над зямлёю, над в..дою
тр..се белай бар..дою.
А як с..нейка ўсміхнецца,
ён р..сою разал(ь/’)ецца.
А. Прохараў.

МуНаТ

Якія літары трэба ўставіць на месцы пропускаў? Выпішыце словы з прапушчанымі літарамі. Запішыце словы з раздзяляльным знакам.

Адкажыце на пытанні

1. Як абазначаюцца гукі на пісьме?
2. Якія словы пішуцца з вялікай літары?
3. Чым адрозніваюцца гукі [ў] і [у]? Ка-лі пішацца літара ў?
4. Як вызначыць, колькі складоў у слове?
5. Раскажыце правіла правапісу літар *о, э — а ў* беларускай мове. Прывядзіце прыклады.
6. Раскажыце правіла правапісу літар *е, ё — я*? Прывядзіце прыклады.